

Ruoka-aputoiminta

Perehdytysmateriaali vapaaehtoisille

Perehdytyksen sisältö

- Ruoka-avun eri muodot ja toiminnan järjestäminen
- Yleiset vapaaehtoistoiminnan periaatteet
- Suomen Punaisen Ristin eettiset ohjeet ruoka-avussa
- EVIRAn ohjeistukset elintarviketurvallisuudesta ruoka-aputoimijoille
- Vuorovaikutus ja turvallisuus ruoka-aputoiminnassa
- Lisätietoa

RUOKA-AVUN ERI MUODOT JA TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN

Mitä elintarvikkeita ruoka-apuna yleensä jaetaan?

- Kauppojen, elintarvikevalmistajien, leipomoiden, maataloustuottajien lahjoittamat elintarvikkeet
 - hävikkiruoka ja -elintarvikkeet
 - Väärillä pakkausmerkinnöillä tms. olevat tuotteet
- Koulujen, keskuskeittiöiden tai lounasravintoloiden lahjoittamat valmiit ruoat -> Ylijäämäruoka
 - Ylijäämä- tai hävikkiruoalla tarkoitetaan eri elintarvikealan toimijoiden myymättä jääneitä elintarvikkeita, jotka ovat ravinnoksi kelpaavia
 - Esim. "viimeinen käyttöajankohta/-päivä" ja "parasta ennen" -elintarvikkeet myös päiväyksen jälkeen (katso tarkemmin Eviran ohjeita käsittelevä osio)
- EU:n ruoka-apun elintarvikkeet
 - Pääosin viljatuotteita (jauhoja, puurohiutaleita, makaronia) ja säilykeruokia, jotka eivät vaadi kylmäketjua
 - EU:n elintarvikkeista voidaan valmistaa myös aterioita heti syötäväksi tai mukaan otettavaksi

- (Kauppojen) lahjoittamat elintarvikkeet
 - Avoin jakelutapahtuma
 - Kaikki voivat tulla hakemaan elintarvikkeita
 - Jaetaan joko valmiiksi pakattuja ruokakasseja tai asiakkaat pakkaavat elintarvikkeet omiin kasseihinsa.
 - Jakelu perinteisesti jonottamalla (jaetaan niin kauan kuin elintarvikkeita riittää) tai jakamalla saapumisjärjestyksessä tai arpomalla vuoronumeroita, sen verran kuin tiedetään ruokakasseja riittävän, trendinä on kuitenkin pyrkiä minimoimaan jonottaminen
 - Voidaan myös perustaa ruoka-avunsaajien rekisteri, lisätietoa seuraavassa diassa
- Valmiit ateriat ja ruoka
 - Voidaan noudattaa samoja periaatteita kuin lahjoitettujen elintarvikkeiden osalta
 - Ruoka voidaan pakata valmiiksi rasioihin tai laatikoihin tai se voidaan tarjolla syötäväksi paikan päällä yhteisöllisenä ruokailutapahtumana, esim. lounasaikaan
- Muita mahdollisia muotoja (ei ole vielä kokeiltu SPR:ssä)
 - "Ruoka-apukaupat" tai ruokapankit: Tuotteet ovat hyllyillä asiakkaiden vapaasti valittavissa
 - Hävikkiruokakaappi: Vapaasti kaikkien käytössä oleva jääkaappi ja/tai ruokahylly, johon kuka vain (yksityishenkilöt, yritykset) voi lahjoittaa syötäväksi kelpaavia elintarvikkeita ja valmiita aterioita ja kuka vain voi noutaa niitä

Ruoka-avunsaajien rekisteri

- Ruoka-avunsaajista voidaan perustaa rekisteri
 - Ensisijaisen tärkeää huomioida henkilöiden yksityisyys ja henkilötietojen tietosuoja, erillinen ohjeistus tämän osalta!
 - Käytössä Rovaniemellä ja Kemissä
- Sopii hyvin paikkoihin, joissa ruoka-avun tarvitsijoita enemmän kuin ruoka-apua jaettavana kerralla
- Esimerkkitapaus:

Ruoka-apua tarvitsevia on noin 500, mutta ruoka-apua riittää viikoittain jaettavaksi 150 henkilölle. Henkilöt kirjataan rekisteriin, johon tallennetaan vain välttämättömät tiedot, kuten puhelinnumero ja kotitalouden koko. Kun elintarvikkeet on laskettu ja siten saatu tieto ruokakassien määrästä (esim. aamulla tehty), esimerkiksi 150 ruokakassia, valitaan rekisteristä 150 henkilöä (usein hieman enemmänkin, kun kaikki ei pääse kassia hakemaan). Heille lähetetään joukkotekstiviesti (esim. Fonectan palvelu, piirien käytössä) saapua noutamaan tiettyä ajankohtana tai tietyllä aikavälillä, esim. kello 17-19 välisenä aikana.
- Hyötyjä
 - Ruoka-apua voidaan jakaa tasapuolisesti kaikille
 - Vähentää jonottamista ja paikalle saapuessaan tietää saavansa ruokaa
 - Helpottaa myös oheistoiminnasta tiedottamista
 - Parantaa jakelun optimointia suhteessa avuntarvitsijoiden määrään

Miten ruoka-apu järjestetään käytännössä?

- Yleispätevää ja kaikkialle soveltuvaa ohjetta ei voi antaa, koska ruoka-avun järjestämiseen vaikuttaa oleellisesti ainakin seuraavat seikat:
 - Jaettavan ruoka-avun muoto ja määrä
 - Avuntarvitsijoiden määrä
 - Käytössä olevat tilat ja kylmä-/kuumasäilytysmahdollisuudet
 - (Kylmä-/kuuma)Kuljetusmahdollisuudet
 - Toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten määrä ja aiempi kokemus ruoka-aputoiminnasta sekä alalta, jossa käsitelty elintarvikkeita
- Toiminta suunnitellaan aina paikallisesti toimintaa organisoivan mahdollisuudet ja paikalliset tarpeet huomioiden

Mitä ruoka-avun järjestämisessä tarvitaan?

- Riippuu täysin toiminnan laajuudesta ja ruoka-avun muodosta, mutta ainakin seuraavista on hyötyä
 - Riittävästi sitoutuneita vapaaehtoisia
 - Tilat toiminnan järjestämiseen, mielellään helposti saavutettavissa ja riittävän isot
 - Ilmoitus elintarvikehuoneistoksi kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle, jos jaetaan säännöllisesti helposti pilaantuvia elintarvikkeita
 - Helposti pilaantuvia elintarvikkeita jaettaessa useimmiten jääkaappeja ja pakastimia
 - Jos elintarvikkeita täytyy kuljettaa, niin auton käyttömahdollisuus, kylmälaatikoita, mahdollisesti kylmäkuljetusauto
 - Mahdollisesti lämpötarjoiluastioita kuumana tarjoiltavia aterioita varten
 - Lämpömittareita kylmäkalusteiden ja elintarvikkeiden lämpötilojen seurantaan
 - Mahdollisesti kasseja ja rasioita, joihin elintarvikkeet pakataan
 - Siivousvälineet
 - Tarvikkeet ja tilat hygieniasta huolehtimiseen
 - Omavalvontasuunnitelma

Tiedottaminen ruoka-avusta

- Tulisi suunnata siten, että se tavoittaa mahdollisimman hyvin eniten apua tarvitsevia vähävaraisia ihmisiä
- Syytä suunnitella paikallisista lähtökohdista ja käyttää useita eri kanavia
- Esimerkkejä käytetyistä kanavista:
 - Lehti-ilmoitukset
 - Osaston omat verkkosivut
 - Paikallisradio
 - Sosiaalinen media (Facebook, Instagram ym.)
 - Kauppojen, kirjastojen, asukastilojen ym. ilmoitustaulut
 - Sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteet
 - Kunnan/kaupungin sosiaalitoimen välityksellä
 - "Puskaradio"
 - Muiden järjestöjen ja seurakuntien tiedotuskanavat
 - Muiden verkostojen kautta
- Hyvä myös etsiä muita keinoja tavoittaa eniten apua tarvitsevia ihmisiä, joita on vaikea tavoittaa!

- Ruoka-apu.fi palvelee ruoka-apua etsiviä ja järjestäviä. Sivulta löydät ajantasaiset tiedot ruoka-aputapahtumista ja yhteisöllisistä ruokailuista valitsemallasi alueella.
- Sivuston tapahtumien ilmoittajia ovat rekisteröityneet toimijat, kuten yhdistykset, seurakunnat ja kunnalliset toimijat.
- Kunkin tapahtuman tarkemmat tiedot sekä yhteyshenkilöt löydät tapahtumailmoituksesta.
- Ruoka-apu.fi-palvelun on tuottanut Osallistava yhteisö -hanke yhteistyökumppaneineen. Palvelu on kaikille käyttäjille maksuton.

Oheistoiminta ja osallistaminen

- Ruoka-avun lisäksi toiminnassa pyritään mahdollisuuksien ja avuntarvitsijoiden tarpeiden mukaan tarjoamaan muuta ohjelmaa ja toimintaa, esim. keskusteluseuraa, mahdollisuuksia vapaaehtoistoimintaan, tarvittaessa ohjausta ammattiavun piiriin
- Tutkimusten ja SPR:n omien selvitysten mukaan ruoka-avuntarvitsijat haluavat tai tarvitsevat ruoka-avun lisäksi usein muutakin tukea
 - Tietenkään kaikki eivät halua tai tarvitse muuta apua – ruoka-avuntarvitsijan tahtoa on ehdottomasti kunnioitettava!
- Vähävaraisuus vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin osallistua esimerkiksi harrastustoimintaan sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen
- Esimerkkejä ruoka-avun oheistoiminnasta ja osallistamisesta
 - Terveyspiste ruokajakelun yhteydessä
 - Keskustelukahvilat ja yhteiset ruokailut
 - Yhdessä ruoan valmistaminen
 - Terveys- ja hyvinvointiaiheet esitykset ja luennot
 - Osaston toiminnan esittelyt ja toiminnasta tiedottaminen
 - Yhteistyössä kuntien/kaupunkien ja muiden järjestöjen kanssa järjestetty toiminta (esim. velka- tai oikeusneuvonta, erilaiset kurssit, harrastustoiminta, jne.)

Ruoka-avussa tarvittavien resurssien arviointia – EU:n ruoka-apu

- EU:n ruoka-apu
 - Määrän arvioinnissa voi huomioda että minimitoimitusmäärä 1000 kg riittää noin 100 ruokakassiin.
 - 1000 kg jakelu voidaan yleensä hoitaa 1-3 jakelukerralla paikkakunnan koon, avuntarvitsijoiden määrän ja muiden samalla paikkakunnalla jakavien järjestöjen/yhdistysten määrästä riippuen.
 - EU-elintarvikkeita voidaan jakaa myös pidemmällä aikavälillä, esim. ylijäämäruoan tai -elintarvikkeiden jakelun yhteydessä
 - Mitä tarvitaan:
 - vapaaehtoisia
 - vastaanottamaan elintarvikkeet
 - hoitamaan kirjanpitoa
 - pussittamaan/lajittelemaan elintarvikkeet
 - Jakelutapahtumaan jakamaan elintarvikekassit sekä järjestämään oheistoimintaa
 - tiedottamista jakelutapahtumasta paikkakunnalla
 - tuotteiden varastointiin sopiva tila (kuiva, valolta suojattu, ei pääsyä tuholaiseläimillä), mielellään sellainen, josta jakelun voi järjestää

Ruoka-avussa tarvittavien resurssien arviointia – Hävikkiruoan jakelu

- Hävikkiruoan jakelu – elintarvikkeet
 - Yleensä säännöllistä, esim. 1-2 kertaa kuukaudessa tai viikossa
 - Tarvitaan useita sitoutuneita vapaaehtoisia – jakelutiheys vaikuttaa vapaaehtoisten määrään oleellisesti
 - Pienissä, alle 50 hakijan jakeluissa voidaan pärjätä 3-5 vapaaehtoisella per jakelu, suuremmissa yli 100 hakijan jakelussa voidaan tarvita jo 10 henkilöä per jakelu.
 - Vapaaehtoisten sopiva määrä selviää, kun toiminta käynnistetään ja nähdään miten toiminta muotoutuu ja tehtävät jakautuvat.
 - Ruoka-apuun liittyviä tehtäviä:
 - elintarvikkeiden kuljetus (voidaan pyrkiä hyödyntämään yhteistyökumppaneita, joilla kuljetuskalustoa, esim. Kontti-ketju, paikalliset kuljetusyritykset, muut ruoka-aputoimijat)
 - elintarvikkeiden vastaanotto, tarkastaminen ja niiden varastointi
 - kirjanpito
 - elintarvikkeiden vastaanottolämpötilojen tarkastaminen
 - kylmäkalusteiden lämpötilojen seuranta
 - elintarvikkeiden lajittelu ja mahdollinen pussittaminen jakelua varten
 - jakelussa ruokakassien/elintarvikkeiden jakajat, opastaja-avustaja, ”ovimies”, siivous, vapaaehtoisia oheistoimintoihin jne.

Paikallinen ruoka-apuverkosto

- Monilla paikkakunnilla on useita erikokoisia ruoka-aputoimijoita ja toiminta voi olla päällekkäistä → suositeltavaa yhdistää voimavarat ja perustaa paikallinen ruoka-aputoimijoiden verkosto
- Verkostossa hyvä olla kaksi tai useampi ruoka-aputoimijaa, järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka eivät tee ruoka-apua sekä kunnan/kaupungin edustus
- Verkosto voi kokoontua esim. 2-3 krt/vuosi
- Mitä verkosto voi tehdä?
 - Koordinoida jakeluajankohtia ja jakelupaikkojen sijainteja
 - Sopia päällekkäisyyksien välttämisestä (esim. elintarvikkeiden luovuttajista, jakeluajankohdat)
 - Jakaa resursseja (vapaaehtoiset, tilat, kalusto, osaaminen, kokemukset ym.)
 - Koota tiedot ruoka-apujakeluista (ajankohta, paikka)
 - Tiedottaa yhdessä ruoka-aputoiminnasta avuntarvitsijoille
 - Yhteistyössä tehtävät projektit ja tapahtumat sekä oheistoimintojen järjestäminen
 - "Hävikkiterminalin" perustaminen yhteistyössä järjestöjen ja kunnan/kaupungin kanssa
- Verkoston yhteinen ääni kuuluu paremmin ja neuvotteluasema paranee
- Yhteinen tai yhdessä koordinoitu tiedottaminen ja materiaalit sekä paremmin koordinoitu ja mahdollisesti lisääntyvä toiminta hyödyttävät ruoka-avuntarvitsijoita!

YLEISET VAPAAAEHTOISTOIMINNAN PERIAATTEET

Ruoka-aputoiminnan periaatteet

- Ruoka-aputoiminnassa, kuten muussakin Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminnassa noudatetaan aina Punaisen Ristin seitsemää periaatetta - **inhimillisuus, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, yleismaailmallisuus ja ykseys**
- Myös seuraavissa dioissa esiteltyjä yleisiä vapaaehtoistoiminnan periaatteita tulee noudattaa kaikessa ruoka-apuun liittyvässä toiminnassa.
- Toiminta ei voi kuitenkaan olla ristiriidassa Punaisen Ristin periaatteiden kanssa, vaikka olisikin yleisten vapaaehtoistoiminnan periaatteiden kanssa linjassa!

Yleiset vapaaehtoistoiminnan periaatteet (1/4)

- **1. Vapaaehtoisuus** - Jokainen tulee mukaan toimintaan vapaaehtoisesti, omasta halustaan. Olennaista vapaaehtoistoiminnassa on henkilön oma tahto sekä halu tehdä ja olla mukana toiminnassa.
- **2. Tasa-arvoisuus** - Kaikki osapuolet kohtaavat tasa-arvoisina ja jokaista mukana olevaa arvostetaan. Jokaisen tietoja ja taitoja tarvitaan.
- **3. Vastavuoroisuus** - Toiminnan tavoitteena on tuottaa hyvää mieltä kaikille siihen osallistuville.
- **4. Palkattomuus** - Toiminnasta ei saa rahallista korvausta ja "palkkana" on toiminnasta saadut kokemukset.
- **5. Ei-ammattimaisuus** - Tavallisen ihmisen tiedot ja taidot riittävät. Vapaaehtoinen ei korvaa ammattilaista.

Yleiset vapaaehtoistoiminnan periaatteet (2/4)

- **6. Luotettavuus ja sitoutuminen toimintaan** -
Vapaaehtoinen on luotettava. Vapaaehtoisen on itse arvioitava voimavaransa, jotta hän ei lupaa tehdä enemmän kuin ehtii ja jaksaa. Jokaisella on oikeus itse määritellä kuinka pitkäksi aikaa hän haluaa sitoutua.
- **7. Luottamuksellisuus ja vaitiolovelvollisuus** -
Vapaaehtoinen on vaitiolovelvollinen. Vaitiolovelvollisuus jatkuu myös toiminnan päätyttyä. Ongelmatilanteissa vapaaehtoisella on oikeus ja velvollisuus keskustella tilanteesta ammattilaisten kanssa eikä hänen tarvitse itse kantaa vastuuta asian selvittämisestä.
- **8. Suvaitsevaisuus** - Vapaaehtoistoiminnassa suvaitaan kaikkia mukana olevia heidän kansallisuudestaan, ihonväristään, uskonnostaan tai muista tekijöistä riippumatta. Vapaaehtoinen kunnioittaa ja hyväksyy sen, että ihmisillä voi olla erilainen tausta ja erilaisia mielipiteitä.

Yleiset vapaaehtoistoiminnan periaatteet (3/4)

- **9. Puolueettomuus** - Vapaaehtoistoiminnassa toimitaan tasapuolisesti kaikkien edun mukaisesti. Vapaaehtoinen ei asetu kenenkään puolelle, vaan pyrkii toimimaan yhteistyössä eri osapuolten kanssa.
- **10. Autettavan ehdoilla toimiminen** - Jokainen on oman elämänsä asiantuntija ja vastaa itse tekemisistään. Vapaaehtoinen toimii rinnalla kulkijana, kuuntelijana ja tukena.
- **11. Yhteistyö** – Vapaaehtoinen toimii tuettavien, ammattityöntekijöiden, omaisten ja ystävien tukena ja kumppanina. Vapaaehtoinen ohjaa tarvittaessa ammattiavun luo ja helpottaa ammattityöntekijöiden työtaakkaa tarjoamalla luotettavaa apua ja tukea tavallisissa arkielämän tilanteissa.
- **12. Yhteisöllisyys** – Vapaaehtoinen pääsee toiminnan kautta osaksi ryhmää tai yhteisöä.

Yleiset vapaaehtoistoiminnan periaatteet (4/4)

- **13. Oikeus tukeen ja ohjaukseen** - Vapaaehtoisella tulee olla mahdollisuus saada tukea ja ohjausta.
- **14. Toiminnan mielekkyys** - Vapaaehtoistoiminnan on tarkoitus olla mielekästä kaikille toimintaan osallistuville. Vapaaehtoistoiminta ei saisi koskaan muodostua ikäväksi pakoksi.
- **15. Mahdollisuus ihmisenä kasvamiseen** - Vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden henkiseen kasvuun ja itsensä kehittämiseen.

(Lähde: Sosiaali ja terveysturvan keskusliiton koulutusmateriaali)

SUOMEN PUNAISEN RISTIN EETTISET OHJEET

Miten toimimme?

- Edellä esiteltyjen periaatteiden lisäksi Suomen Punaisen Ristin ruoka-aputoiminnassa noudatetaan aina Punaisen Ristin Eettisiä ohjeita, jotka käydään läpi seuraavissa dioissa.
- Eettiset ohjeet ja Punaisen Ristin periaatteet eivät välttämättä ole ruoka-avussa yksiselitteisesti tulkittavissa, käänny epäselvissä tilanteissa ruoka-avusta vastaavan vapaaehtoisen tai piirin työntekijän puoleen!
- Eettiset ohjeet löydät kokonaisuudessaan RedNetistä: <https://rednet.punainenristi.fi/node/26573>

1. Tunnustan Punaisen Ristin periaatteet

- Tärkein Punaisen Ristin toimintaa ohjaava periaate on inhimillisyys. Vapaaehtoisuus ja yleismaailmallisuus avaavat kaikille avoimen kanavan antaa oman panoksensa inhimillisyyden edistämiseen. Muut periaatteet tekevät mahdolliseksi avun ja tuen tarjoamisen mahdollisimman monenlaisissa tilanteissa ja olosuhteissa. Nämä periaatteet ovat osoittaneet kestävyytensä maailmanlaajuisen järjestön 150 vuoden historian aikana ja niitä tulee vaalia huolella. Periaatteet toteutuvat tavassa, jolla toimimme.

2. Kunnioitan, motivoin ja innostan

- Kunnioitan erilaisia ihmisiä, arvoja ja ajatuksia. Suhtaudun kaikkiin ihmisiin yhdenvertaisina ja samanarvoisina riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

3. Toimin avoimesti ja vastuullisesti

- Auttamistyömme edellyttää vahvaa luottamusta järjestöä kohtaan. Huolehdimme järjestön resursseista parhaalla mahdollisella tavalla tavoitteidemme saavuttamiseksi.

4. Käytän Punaisen Ristin merkkiä oikein

- Punainen risti ja siihen rinnastettavat punainen puolikuu ja punainen kristalli ovat kansainvälisiä suojamerkkejä, joita käytetään sota- ja konfliktitilanteissa turvaamaan lääkintähuoltoa ja avustustoimintaa. Punaisen Ristin liikkeellä on oikeus käyttää merkkiä myös oman toimintansa tunnuksena. Merkin käytöstä säädetään Geneven sopimuksissa ja Suomen laissa. Suojamerkkien väärinkäyttö vaarantaa pahimmillaan mahdollisuuden toimittaa apua sodan uhreille.

5. Puutun väärinkäyttöksiin

- Avoimuus ja rehellisyys ovat edellytyksiä Punaisen Ristin toiminnan taloudelliselle, sosiaaliselle ja eettiselle kestävyydelle. Siksi on tärkeää, että mahdollisiin väärinkäyttöksiin puututaan nopeasti ja määrätietoisesti. Väärinkäytöksistä ilmoittaminen on jokaisen Suomen Punaisen Ristin edustajan oikeus ja velvollisuus, eikä siitä saa aiheutua ilmoittajalle kielteisiä seurauksia.

Periaatteiden noudattaminen ruoka-avussa

- Ruoka-avuntarpeen syyt ovat moninaisia: työttömyys, pieni eläke, sairaudet, velkaantuminen, muutoin riittämätön toimeentulo jne.
- Lähtökohta avun antamiselle on ainoastaan avun tarve: ei uskonto, kansallisuus, poliittinen näkökanta, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuneisuus jne.
- Ruoka-apu on suunnattu vähävaraisille - ei kuitenkaan tarkisteta hakijoiden taustoja, tuloja, henkilötietoja jne.
 - Ruoka-avunhakijan itse ilmaisema tarve riittää, eli käytännössä se, että hän tulee hakemaan ruoka-apua
- Ruoka-apu on tarkoitettu kaikille samoilla periaatteilla vain seuraavin poikkeuksin:
 - Annettavan ruoan/elintarvikkeiden määrä voidaan suhteuttaa kotitalouden kokoon
 - Mahdollisuuksien mukaan voidaan pyrkiä huomioimaan erityisruokavaliot (esim. ruoka-aineallergiat, intoleranssit)
- Ruoka-apu sisällöltään mahdollisimman samanarvoista kaikille
- Jaetusta ruoasta ei peritä maksua eikä edellytetä ruoka-avun hakijoilta osallistumista mihinkään muuhun toimintaan!

Esimerkkejä eettisten ohjeiden soveltamisesta

- "Eettiset periaatteet edellyttävät, että toimija ei esitä mielipiteitä tai osallistu toimintaan, joka on ristiriidassa järjestön periaatteiden kanssa. Toimija asettuu vihanlietsontaa ja vihapuhetta sekä väkivaltaa vastaan."
 - *Käytännössä se tarkoittaa mm. sellaisia mielipiteitä, joissa nimitellään esim. ihonvärin, kansallisuuden tai muun vastaavan johdosta. Tämä koskee myös sosiaalista mediaa (mm. tykkääminen rasistisesta kommentista). Ei esitetä kommentteja ruoanhakijoiden avun saamisen tarpeellisuudesta tai hakijoista ylipäänsä. Ruokakassien tasapuolisuus = sisältö tulee olla samanarvoinen hakijan taustasta yms. riippumatta. Sisältöön ei saa vaikuttaa esim. oma henkilökohtainen mielipide hakijasta.*
- "Tunnustetaan ihmisten yksilöllisyys ja arvostetaan kaikkien mielipiteitä ja panosta yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Kohdellaan toisia reilusti. Lisätään toiminnalla ihmisten välistä ymmärrystä, yhteistyötä ja luottamusta. Rakennetaan hyväksyvää, kannustavaa ja keskinäiseen tukeen perustuvaa vuorovaikutusta."
 - *Koordinaattorit jakavat tehtävät parhaan kykynsä mukaan tasapuolisesti jokaisen vapaaehtoisen voimavarat huomioiden. Koordinaattorit huomioivat ryhmästä tulevat mielipiteet ja ovat avoimia muutostoiveille.*
 - *Ryhmien jäsenten ja eri ryhmien välinen vuorovaikutus: sanotaan reilusti/asiallisesti jos on jotakin sanottavaa ja otetaan palaute vastaan myöskin asiallisesti. Kannustetaan avoimuuteen, etteivät asiat mutkistu. Jokaisella vapaaehtoisella on oikeus tulla kuulluksi ja velvollisuus kuunnella muita. Puututaan epäkohtiin välittömästi ja ratkaistaan mahdolliset eteen tulevat ongelmat mahdollisimman nopeasti.*

EVIRAN OHJEISTUKSET ELINTARVIKETURVALLISUUDESTA RUOKA-APUTOIMIJOILLE

”Ruoka-apua turvallisuudesta tinkimättä”

- Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) on määritellyt ohjeistuksen, jota ruoka-aputoiminnassa tulee noudattaa
- Ruoka-aputoimijoille voidaan sallia kaupallisesta toiminnasta poikkeavia toimintatapoja, mutta elintarvikkeiden turvallisuudesta ei kuitenkaan tingitä
 - Vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta on elintarvikkeita lahjoittavilla yrityksillä sekä ruoka-apua jakavilla järjestöillä ja yhdistyksillä
- Tutustu Eviran ohjeeseen *Ruoka-apuun luovutettavat elintarvikkeet*:
 - https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/elintarvikehuoneistot/eviran_ohje_16035_2_fi_ruokaapu.pdf
 - Ohje sisältää tärkeää tietoa mm. elintarvikkeiden vastaanotosta, käsittelystä ja säilytyksestä sekä omavalvonnasta
- Kun olet tutustunut Eviran ohjeisiin, voit testata oppimistasi oheisen testin avulla:
 - <https://punainenristi.typeform.com/to/i8nvG3>

Mitä elintarvikkeita **SAA** jakaa ruoka-apuna?

- Elintarvikkeita, joiden PARASTA ENNEN-päiväys on ylittynyt, mutta aistinvaraisesti syömäkelpoisia
- VIIMEISEN KÄYTTÖPÄIVÄN/KÄYTTÖAJANKOHDAN (helposti pilaantuvat elintarvikkeet) ylittäneitä elintarvikkeita, mikäli ne on pakastettu ennen päiväyksen ylittymistä
 - Sulatetut tuotteet tulee valmistaa mahdollisimman pian, eikä niitä saa uudelleen pakastaa sulamisen jälkeen
 - Ruoka-avun asiakkaille tiedotettava suullisesti ja/tai kirjallisesti, että tuotteet ovat sulatettuja eikä niitä saa enää pakastaa!
 - Helposti pilaantuvia elintarvikkeita voi säilyttää pääsääntöisesti pakastettuna noin 2 kuukautta
- Viallisia/rikkoutuneita elintarvikepakkauksia
 - Esim. muropaketti, jonka pahvipakkaus on rikkoutunut, mutta suojaussi on ehyt
- Tuotteita, jonka tuotetiedoissa on virhe tai ovat väärässä pakkauksessa
 - Esim. omenahupurkki sisältää appelsiinimehua
 - Tieto vääristä pakkausmerkinnöistä täytyy siirtyä myös loppukäyttäjälle eikä tuotteesta saa aiheutua vaaraa!
- Pakkaamattomia tuotteita
 - Esim. paistopistetuotteita, hedelmiä, kasviksia
 - Tuotteiden luovuttajan tulee kertoa tuotteen vastaanottajalle mitä tuote on
- Valmiita asianmukaisesti säilytettyjä ruoka-annoksia ja aterioita
 - Kuuma kuumana, kylmä kylmänä tai kuuma samana päivänä nopean jäähtymisen (6 asteeseen 4 tunnissa) jälkeen
- Elintarvikkeiden lisäksi muita tuotteita, esim. pesuaineita ja paperituotteita

Mitä elintarvikkeita **EI SAA** jakaa ruoka-apuna?

- Elintarvikkeita, joita on säilytetty väärin tai joiden turvallisuutta voidaan muusta syystä epäillä
- Elintarvikkeita, joissa pilaantumisen merkkejä (esim. hometta)
 - **Huom.** PARASTA ENNEN -päiväyksellä olevissa tuotteissa saattaa olla ominaislaatuun liittyviä muutoksia, kuten kuivumista ja värimuutoksia, mutta eivät aiheuta terveydelle vaaraa – voidaan harkinnan mukaan jakaa
- Alkoholia ja tupakkatuotteita
- Äidinmaidonkorvikkeita
- Tuotteita, joiden VIIMEINEN KÄYTTÖPÄIVÄ/AJANKOHTA on ylittynyt
 - **Pois lukien tuotteet**, jotka on pakastettu ennen päiväyksen ylittymistä tai VIIMEINEN KÄYTTÖPÄIVÄ/AJANKOHTA päiväyksestä seuraavana päivänä järjestö valmistaa itse aterioita tarjoiltavaksi ruoka-apuna

Erityishuomio ruoka-apuna jaettavista elintarvikkeista

- "Hyväntekeväisyysjärjestön tulee toiminnassaan huomioida, että kaikki elintarvikkeet eivät sovellu pakastettaviksi tai jäädytettäväiksi. Esimerkiksi **listeriavaaran vuoksi tyhjiö- tai suojakaasupakatun kylmäsavustetun tai graavatun kalan jäädyttäminen yli viimeisen käyttöajankohdan on sallittua vain, jos hyväntekeväisyysjärjestö valmistaa sulatetusta kalasta kuumentamalla ruokaa.** Tällaisia jäädytettyjä kalastustuotteita ei siten voi sellaisenaan luovuttaa ruoka-apuna." (Eviran ohje s.8)

Ruoan valmistaminen ja pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely

- Valmistettaessa ruokaa jaettavaksi ruoka-apuna tulee huomioida, että
 - Valmistukseen osallistuvalla on oltava hygieniaosaamistodistus (hygieniapassi)
 - Osa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelystä edellyttää hygieniapassia
 - Kuitenkin jotkut toimet, kuten ruokien lämmittäminen ja tarjoilu, eivät edellytä hygieniapassia
- Eviran ohjeistuksessa *Pakkaamattoman helposti pilaantuvan elintarvikkeen käsittely* luetellaan, missä tilanteissa hygieniapassi vaaditaan ja missä ei
 - https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/yritykset/elintarvikeala/elintarvikealan-yhteiset-vaatimukset/pakkaamattoman-helposti-pilaantuvan-elintarvikkeen-kasittely/pakkaamattoman_helposti_pilaantuvan_elintarvikkeen_kasittely-taulukko-15.5.2020.pdf

Elintarvikevalvonta ja omavalvontasuunnitelma

- Ruokaa säännöllisesti jakavat hyväntekeväisyysjärjestöt kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin ja niillä tulee lain mukaan olla omavalvontasuunnitelma
 - *”Helposti pilaantuvia elintarvikkeita säännöllisesti ruoka-apuna (luovutuksena tai tarjoiluna) jakavan hyväntekeväisyysjärjestön tulee tehdä ilmoitus toiminnastaan ja käyttämistään tiloista oman kuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista.”* (Eviran ohje s.5)
 - **HUOM.** Ruoka-apuna vain ”kuivatuotteita”, kasviksia tai muita huoneen lämmössä säilyviä elintarvikkeita jakavien ei tarvitse tehdä ilmoitusta elintarvikevalvontaviranomaiselle!
 - Esimerkiksi vain EU ruoka-apua jakavien ei tarvitse tehdä ilmoitusta!
- Elintarvikkeiden säilyvyydelle ja turvallisuudelle on tärkeää niiden oikeat säilytyslämpötilat
 - Lämpötiloja seurataan omavalvontana (”omavalvonnan tallenteet”) siten, että lämpötilat mitataan ja kirjataan säännöllisin aikavälein ja silloin kun on syytä epäillä poikkeamaa.

- Omavalvontasuunnitelmassa tulee huomioida toimintaan liittyvät riskit
 - Miten kylmäketju toimii
 - Miten elintarvikkeiden luovutus toteutetaan
 - Miten kuljetus toteutetaan
 - Mistä elintarvikkeita saadaan
 - Miten varastokierto toteutetaan
 - Miten pilaantuneet tuotteet hävitetään
 - Miten pakastettuina säilyneiden tuotteiden säilyvyyden tarkistaminen toteutetaan
 - Miten siisteydestä ja hygieniasta huolehditaan
 - Miten tiedonkulku elintarvikkeiden luovuttajan / ruoka-aputoimijan / ruoka-avun asiakkaan välillä varmistetaan
- Omavalvonnan tallenteilla hallitaan toimintaa
 - Kylmä- ja kuumasäilytystä vaativien elintarvikkeiden vastaanottolämpötilojen mittaus ja kirjaaminen
 - Kylmäsäilytyskalusteiden lämpötilojen mittaaminen ja kirjaaminen
- Omavalvontasuunnitelmaa syytä päivittää säännöllisesti toiminnan muuttuessa tai muotoutuessa!

Esimerkki omavalvonta-suunnitelmassa kuvattavista asioista

1. Jakelupisteen yhteystiedot ja vastuutaho sekä -henkilö
2. Toiminnan kuvaus
3. Tuotteiden hankinta, vastaanottotarkistus ja kuljetus
4. Elintarvikkeiden varastointi jakelupisteessä
5. Tuotteiden jakelun toteuttaminen
6. Riskien arviointi ja tunnistaminen
7. Vapaaehtoisten hygieniä ja koulutus
8. Puhtaanapitosuunnitelma
9. Jätehuoltosuunnitelma
10. Ruokamyrkytysepäilykset ja valitusten käsittely
11. Käyttö- ja jätevedet
12. Omavalvonnan asiakirjojen säilytys ja päivitys
13. Päiväys ja allekirjoitus

- Elintarvikkeiden käsittelyalueella työskentelevän on huolehdittava henkilökohtaisesta puhtaudesta.
- Henkilö, jolla on elintarvikkeiden välityksellä mahdollisesti tarttuva tauti tai joka on tällaisen taudin kantaja tai jolla on esimerkiksi tulehtuneita haavoja, ihotulehduksia tai ripulia, ei saa käsitellä elintarvikkeita. Mikäli vapaaehtoisena olet esim. flunssassa, jätä ruoka-apu sillä kertaa väliin.
- Jos sinulla on haava, suojaa se esim. laastarilla. Jos haava on kädessä käytä lisäksi suojakäsineitä.
- Huolellinen ja säännöllinen käsienpesu on tärkein elintarvikkeiden hygieenisen käsittelyn edellytys.

➤ **Suurin osa ruokamyrkytyksistä johtuu huonosta käsihygieniasta.**

VUOROVAIKUTUS JA TURVALLISUUS RUOKA-APUTOIMINNASSA

Vuorovaikutus jakelutapahtumissa

- Ruoka-avunhakijoissa on monenlaisia ihmisiä – kohdataan ruoka-avunhakija kuin kuka tahansa, neutraalisti ja kunnioittavasti
 - Ei tarkoita, etteikö omaa persoona voi tuoda esille
 - Pyritään huomioimaan ruoka-avunhakijan halukkuus vuorovaikutukseen
- Kaikkia kohdellaan tasapuolisesti ja kuunnellen
- Monet ruoka-avun hakijat haluavat hakea ruoan mahdollisimman vähäeleisesti ja huomaamattomasti, kunnioitetaan yksityisyyttä
 - Osalle taas ruoka-avun hakeminen voi olla tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen hetki päivässä, jonka mukaan voi itse tarjota keskusteluseuraa
- Ei koskaan kyseenalaisteta tarvetta ruoka-avulle!

Ruoka-aputoiminnassa mahdollisesti kohdattavia turvallisuusriskejä

- Ruoka-aputoiminnassa, kuten missä tahansa muussa ihmisten (välisessä) toiminnassa on mahdollisia turvallisuusriskejä
 - Riskejä ei ole mitenkään poikkeuksellisen paljon, mutta turvallisuusasioiden huomioiminen on todettu tarpeelliseksi yksittäistapausten vuoksi
- Elintarviketurvallisuus on konkreettisin turvallisuuteen liittyvä osa ruoka-avussa, noudata siis Eviran ohjeistuksia toiminnassa!
- Vaikka kaikkien riskien toteutuminen ei ole todennäköistä, on niihin hyvä varautua ennalta, jotta kaikki toiminnassa mukana olevat osaisivat
 - Tunnistaa turvallisuusriskejä ennalta
 - Toimia omien kykyjensä mukaan turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa
 - Tietää kenelle ja miten turvallisuuspuutteista ja -riskeistä ilmoitetaan
- Riskeihin varautumalla varmistetaan, ettei ihmisten terveydelle aiheudu vaaraa, ja että tiedetään miten toimia, jos jotain tapahtuu
- Vapaaehtoistoiminnan tulee olla aina turvallista niin vapaaehtoisille kuin autettaville!

Esimerkkejä ennakoimisesta

- Koulutus ja sovitut yhteiset toimintatavat ovat tärkeä osa ennakointia!
- Käytettävästä kiinteistöstä varmistetaan:
 - Ensisammutusvälineistö
 - Poistumisturvallisuus (esim. hätäpoistumistiet esteettömiä, tavarat tai kalusteet ei vaikeuta tiloissa liikkumista tarpeettomasti)
 - Vapaaehtoisten sijoittuminen: mahdollisuuksien mukaan luonnollisten esteiden, kuten pöydän sijoittelu asiakkaan ja vapaaehtoisen välille
 - Toisen vahingoittamiseen soveltuvat välineet (esim. sakset) pois taskuista ja pöydiltä
- Vapaaehtoisilla tukevat jalkineet, ei sandaalit (estää tapaturmia, helpottaa liikkumista), siisti, neutraali ja toiminnan kannalta käytännöllinen vaatetus
- Pyritään varmistamaan, ettei kohdata uhkaavasti käyttäytyvää henkilöä yksin
- Ovella hyvä olla vapaaehtoinen (ns. ovimies) vastaanottamassa, opastamassa sekä samalla valvomassa sisään tulijoita

Uhkaavan henkilön kohtaaminen

- Säilytä maltti ja pysy rauhallisena, älä provosoidu – kiivastunut käytös voi laukaista uhkaavasti käyttäytyvän henkilön toimimaan
- Jätä uhkaavalle tilaa ja säilytä hänen reviirinsä
- Vältä tilannetta, jossa uhkaavasti käyttäytynyt henkilö menettäisi kasvonsa tai joutuisi epämiellyttävään tilanteeseen
- Rauhoita puhumalla selkeästi, lyhyesti ja myönteisesti, älä keskeytä
- Pidä kädet näkyvissä, älä käännä selkääsi
- Vältä tuijottamista ja äkkinäisiä liikkeitä
- Älä vähättele uhkaajaa tai tilannetta
- Ole mieluummin joustava kuin jyrkkä
- Älä oikaise päihteiden vaikutuksen alaisen tai muuten sekavan henkilön harhoja
- Voita aikaa puhumalla, niin että muita tulisi paikalle
- Pyri ilmoittamaan / hälyttämään niin, että uhkaaja ei huomaa
- Pakene heti, jos tilanne näyttää muuttuvan vaaralliseksi
- **MUISTA**, tilanteesta pois pääseminen ja tarvittaessa pakeneminen ja avun hälyttäminen uhka- ja erityisesti väkivaltatilanteissa on suositeltavin ratkaisu!

Uhkaavan henkilön kohtaaminen

- Yleensä uhkaavasti käyttäytyvä henkilö kokee tulleen kohdelluksi jollain tavoin epäoikeudenmukaisesti, vaikka tämä ei välttämättä perustuisi tosiseikkoihin.
 - Esimerkiksi päihtynyt henkilö A tulee paikalle ruoka-jakelun lopussa, kun jonotusnumerot on jo jaettu. Hän huomaa, että paikalle tulee henkilö B, joka päästetään hakemaan ruoka-kassia ja tulkitsee, että häntä myöhemmin tullut henkilö B saa epäreilusti ruokakassin ja hän itse ei. Todellisuudessa henkilö B oli jo hakenut aiemmin jonotusnumeron, mitä henkilö A ei kuitenkaan tiedä tai huomaa ja alkaa uhkaavasti vaatimaan itselleen ruokakassia ruokajakelun ovella olevalta henkilöltä. Miten toimia?
 - Pyri selittämään tilanne avoimesti ja tarjoa muita mahdollisuuksia, esim. milloin on seuraava jakelu, onko jostakin muualta kaupungissa/kunnassa saatavilla lähipäivinä ruoka-apua. Voit esimerkiksi pyytää henkilöä odottamaan ulkona, että menet tarkistamaan löytyykö hänelle vielä jotakin ruokaa mukaan otettavaksi.
 - Ruokajakelu on jo päättynyt ja olette tekemässä loppusiivousta ja -järjestelyitä. Lukittuun oveen hakataan nyrkillä ja huudetaan epämääräisiä asioita. Kun henkilöiden äänensävy ja käyttäytyminen vaikuttaa uhkaavalta, pidä ovi lukittuna ja selvitä asia oven läpi keskustelemalla. Selvitä miksi ei voi päästää sisälle ja mistä voi hakea tarvittaessa apua. Jos uhkaava käytös jatkuu ja henkilöt eivät poistu, soita tarvittaessa 112.

Ilmoittaminen hätätilanteessa

- **Soita 112 tai käytä 112 älypuhelinsovellusta soittamiseen**
(paikantaa automaattisesti sijainnin)
 - Kerro aina kuka olet ja missä olet (osoite ja kaupunki/kunta, esim. Esimerkkitie 1, Esimerkkikunta, Punaisen Ristin esimerkkiosaston tilat)
 - Kerro rauhallisesti mitä on tapahtunut, esimerkiksi
 - Tulipalo
 - Missä ja mikä palaa, kuvaile tulipalon laajuutta, onko henkilöitä vaarassa/onko rakennus tyhjä, onko alkusammutusta aloitettu, jne. ja noudata hätäkeskuspäivystäjän ohjeita
 - Sairauskohtaus tai tapaturma
 - Kuvaile oireita tai vammaa, arvioi ikä, kerro mitä ensiaputoimia on tehty, noudata hätäkeskuspäivystäjän ohjeita.
 - Uhka- tai väkivaltatilanne
 - Kuvaile mitä on tapahtunut (esim. uhkaava henkilö haastaa riitaa ja uhkailee ihmisiä, onko joku pahoinpidelty); montako tekijää on ja jos ovat poistumassa tai jo poistuneet, anna tuntomerkkejä (sukupuoli, ikä, pituus, ruumiinrakenne, vaatetus, hiusten väri ym.); jos tekijät ovat poistuneet, niin mihin suuntaan, kerro onko aiheutunut henkilövahinkoja.
 - **MUISTA!** Hätäkeskuspäivystäjä antaa neuvoja ja kysyy tarvittavat tiedot, jos ei itse muista kertoa!

Jos jotakin ikävää on tapahtunut...

- Ilmoittakaa tapahtuneesta piirin toiminnasta vastaavalle työntekijälle tai toiminnanjohtajalle
- Muistakaa tilanteen "jälkihoito"
 - Tarvittaessa kootkaa paikalla olleet keskustelemaan tilanteesta ja sen aiheuttamista tuntemuksista
 - Hyödyntäkää tarvittaessa henkisen tuen koulutuksen käyneitä
- Kääntykää tarvittaessa ammattiavun puoleen
- Jos kyseessä on rikos tai epäily rikoksesta, tehkää rikosilmoitus poliisille
- Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisena toimiessa on voimassa vapaaehtoistoiminnan ryhmätapaturmavakuutus sekä järjestön toiminnan vastuuvakuutus.
 - Lisätiedot Rednetissä – Ohjeet ja lomakkeet –sivulla

- Pääosin ruoka-aputoimintaa tehdään sisätiloissa, minkä vuoksi on tärkeää tietää kyseisestä tilasta:
 - Sisäänkäynnit ja hätäpoistumistiet
 - Lisäksi miten ovet saa lukittua ja avattua
 - Ensisammutusvälineistön sijainti, kunto ja niiden käytön perusteet
 - Valaistuksen päälle- ja poiskytkeminen
 - Tiloissa olevat rappuset, kynnykset, terävät kulmat ym., joissa voi sattua tapaturmia
 - Auki olevat tilat, joihin rakennuksessa pääsee kulkemaan ilman avainta
- Jakelutapahtuman jälkeen tilojen tarkastaminen, että tilat ovat tyhjä, valot pois, kylmälaitteiden ovet/luukut kiinni, paikat on siistit, roskat viety jne. ja lähdettäessä tilat tulee lukituksi

- Eviran ohje 16035/2 – Ruoka-apuun luovutettavat elintarvikkeet
 - https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/elintarvikehuoneistot/eviran_ohje_16035_2_fi_ruokaapu.pdf
- Ruokavirasto – Hävikkiruoka
 - <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/elintarvikealan-yhteiset-vaatimukset/havikkiruoka/>
- Evira – Pakkaamattoman helposti pilaantuvan elintarvikkeen käsittely
 - https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/yritykset/elintarvikeala/elintarvikealan-yhteiset-vaatimukset/pakkaamattoman-helposti-pilaantuvan-elintarvikkeen-kasittely/pakkaamattoman_helposti_pilaantuvan_elintarvikkeen_kasittely-taulukko-15.5.2020.pdf
- Ruokavirasto – EU:n ruoka-apu yhteisön vähävaraisimmille
 - <https://www.ruokavirasto.fi/yhteisot/tuet-ja-kehittaminen/ruoka-apu/>
- Ruokavirasto – EU:n ruoka-apu yhteisön vähävaraisimmille – Oppaat ja lomakkeet
 - <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yhteisot/tuetjakehittaminen/#ruoka-apu>
- Suomen Punainen Risti – Osastotoiminta – Ohjeet ja lomakkeet Rednetissä
 - Sisältää mm. Esteettömyys/saavutettavuusohje, arkistointiohje, Suomen Punaisen Ristin ohje väkivalta- ja uhkatilanteiden varalle, Vapaaehtoistoiminnan vakuutukset Suomen Punaisessa Ristissä, itsearviointimalli, toiminnantarkastus, suositus vapaaehtoisten kulujen korvaamisesta, Suomen Punaisen Ristin hallituksen ohje pöytäkirjojen julkisuudesta, toimintaohjeet (sis. Eettiset ohjeet).
 - <https://rednet.punainenristi.fi/node/2588>
- Suomen Punainen Risti - Ruoka-apu internetsivut Rednetissä
 - Sisältää mm. tietoa Suomen Punaisen Ristin tekemästä ruoka-aputoiminnasta, ohjeita ja tukimateriaaleja ruoka-avun järjestämisen tueksi, niin hävikkiruokan kuin EU elintarvikkeiden jakamiseen liittyen, ruoka-apuun liittyvistä hankkeista, asunnottomien yöstä jne.
 - <https://rednet.punainenristi.fi/Ruoka-apu>
- Suomen Punainen Risti – Oppimistesti Eviran ruoka-apu ohjeista
 - <https://punainenristi.typeform.com/to/i8nvG3>